УДК 341; 342.7
DOI <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-3/36>

Тітко Е.В.

Університет державної фіскальної служби України

Дейнеко О.В.

Університет державної фіскальної служби України

ЕВТАНАЗІЙНИЙ / СУЇЦИДАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК ФЕНОМЕН ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті розглянуто поняття евтаназійного / суїцидального туризму, його зв'язок з евтаназією, походженням і їхню правову природу. Евтаназійний / суїцидальний туризм використовується лише в контексті з евтаназією, ці два поняття перебувають у нерозривному взаємозв'язку одне з одним.

Сьогодні Швейцарія з її найбільш ліберальними умовами проведення евтаназії є найбільш привабливою країною для іноземців, до яких вона може бути застосована. Варто зауважити, що у зв'язку з евтаназійним / суїцидальним туризмом постають два варіанти розвитку подій – або країна, яка дозволяє його іноземцям, повинна внести зміни в законодавство і не дозволяти користуватися правом на евтаназію іноземцям, тоді по суті така категорія як евтаназійний / суїцидальний туризм взагалі зникне, або ж інші країни почнуть законодавчо закріплювати право на евтаназію, і людям не буде сенсу їхати в іншу країну, щоб скористатися цим правом.

Стаття визначає поняття евтаназійного / суїцидального туризму, що передбачає організацію поїздки до країни, де евтаназія дозволена. Також стаття досліджує питання місця евтаназійного / суїцидального туризму в сучасному світі поряд із самою евтаназією.

У науковій статті подане власне визначення поняття евтаназійного / суїцидального туризму, а також досліджено практику ЄСПЛ щодо питання евтаназії. З'ясовано, що рішення Суду із цього питання характеризуються історичним розвитком тлумачення норм, через те, що його позиція початково була «категоричною» через порушення ст. 2 (право на життя) Європейської конвенції з прав людини. Проаналізована динаміка зміни такого рішення на позитивне, наприклад, щодо пасивної евтаназії, мотивуючи це тим, що «право на смерть» є однією зі складових частин права на життя і є «правом на гідну смерть». Підтверджена ще раз «flexible» дія ЄКПЛ як гнучкого механізму у контексті історичного розвитку прав людини.

Доведено, що у сучасному світі як сама евтаназія, так і евтаназійний / суїцидальний туризм набирають обертів у медицині через збільшення захворювань, які надалі спричиняють невиліковні хвороби. Саму тому питання евтаназійного / суїцидального туризму потребують правового закріплення і регулювання за умов одночасно неможливості реалізації самої евтаназії всередині країни та її неможливості реалізації іноземцем у країні, де вона дозволена.

Ключові слова: евтаназія, евтаназійний / суїцидальний туризм, право на життя, «право на гідну смерть», право РС, ЄСПЛ.

Постановка проблеми. Евтаназійний / суїцидальний туризм є гострим питанням сьогодення, адже щорічно велика кількість іноземців приїжджають до Швейцарії з метою реалізації права на евтаназію. Швейцарія (кантон Цюрих) сьогодні є єдиною країною у світі, де право на евтаназію мають як громадяни цієї країни, так і іноземці. Проблема полягає в тому, що евтаназія законодавчо не закріплена у багатьох країнах світу, тому, щоб скористатися цим правом, особа змушена купувати «квиток в один кінець», а після повернення до своєї країни, особи, котрі її супроводжу-

вали, можуть наражатися на кримінальне переслідування як за вбивство чи подібні йому діяння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загалом питання евтаназії та суміжних прав є як і правовим напрямом дослідження, так і медичним. Це явище було предметом дослідження таких науковців, як Г. Анкіна, Н. Борисович, В. Ворона, О. Грищенко, О. Домбровська, Ю. Дмитрієв, Б. Ентин, Н. Жукова, М. Ковальова, Д. Мельников, О. Олейник, А. Пронін, Т. Самсонова, Р. Стефанчук, Е. Тітко та ін. Однак варто зазначити, що питання евтаназійного / суїцидального туризму

фактично не розглядається науковцями та майже не тлумачиться. Тому вважаємо за доцільне розкрити поняття евтаназійного / суїцидального туризму та дослідити його правову природу і сутність.

Постановка завдання. Основна проблема полягає в тому, що евтаназійний / суїцидальний туризм як явище набирає обертів у світі, але йому не достатньо приділяється уваги. Він поширюється у світі у зв'язку з тим, що евтаназія прямо чи опосередковано заборонена практично у всіх країнах, і це призводить до пошуку рішення зацікавленими особами можливості реалізації права на евтаназію в іншій країні, де вона дозволена.

З огляду на це доцільно детальніше дослідити правову категорію такого «туризму», розглянути рішення ЄСПЛ щодо питання евтаназії. Варто зазначити, що раніше ЄСПЛ взагалі не визнавав питання евтаназії та вважав це беззаперечно порушенням ст. 2 ЄКПЛ. Однак у 2015 р. було прийнято рішення ЄСПЛ у резонансній справі «Lambert and others v. France» від 5 червня 2015 р., у якій було прийнято рішення щодо застосування пасивної евтаназії. Адже саме в цій справі ЄСПЛ відокремив категорію евтаназія та припинення підтримки життєдіяльності людини, що призводить до настання природної смерті, тобто в цьому контексті ми говоримо про пасивну евтаназію.

Правове регулювання питання евтаназії належить до внутрішньої компетенції держав, адже кожна країна сама вправі вирішувати такі питання. Однак у сучасному світі є дуже багато людей, які щодня страждають через невиліковні хвороби або через психічний стан, і через те, що країна, в якій вони проживають і громадянами якої вони є, не має правової основи такого явища, як евтаназія, ці особи вимушені їхати в іншу країну, щоб гідно завершити своє життя. Як наслідок відсутності у країні законодавчого регулювання питання евтаназії виникає така квазіправова категорія, як евтаназійний / суїцидальний туризм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Евтаназія та евтаназійний / суїцидальний туризм тісно пов'язані між собою, адже такий «туризм», як правова категорія, впливає з евтаназії та доповнює її: якби поняття евтаназії не існувало, не з'явилось б і таке поняття, як евтаназійний / суїцидальний туризм.

Як вказують О. Іщенко й А. Мазяр, вперше категорія «евтаназія» була введена у XVII ст. англійським філософом Френсісом Беконом для визначення «легкої смерті». У перекладі з грецької «euthanasia» означає «легка, гарна, щаслива, без-

болісна смерть». Загалом під терміном евтаназія в сучасному світі розуміють припинення лікарем життєдіяльності людини, котра хоче закінчити гідно своє життя та має невиліковні хвороби або ж відчуває нестерпні страждання та бажає припинити ці страждання [1, с. 39].

Взагалі існує дуже багато визначень «евтаназія» у світі, кожен науковець визначає це поняття по-своєму, адже це поняття трактується як у медичній, релігійній, так і у правовій сфері.

Так, наприклад, на думку української дослідниці Н. Мяловицької, «евтаназія (гр. «eu» – добре + «thanatos» – смерть) – дія або бездіяльність лікаря на вимогу свого пацієнта з метою припинення його страждань, результатом яких є реалізація права на гідну смерть за умови, що пацієнт розуміє й усвідомлює свої дії з дотриманням законодавства» [2, с. 122].

Тобто спровадження евтаназії до дотримання законодавчих умов недоречне, адже це звужує поняття евтаназії, яке існує як із нормативно-правовими актами, так і без них. В одному випадку це «законна», без наслідків для виконавців процедура, а в іншому – притягнення до відповідальності.

О. Старовойтова визначає евтаназію як «дію чи бездіяльність лікаря чи іншої людини або самого хворого, результатом чого буде настання миттєвої чи безболісної смерті останнього» [3, с. 150].

Сучасна словникова / довідкова література узагальнює це поняття таким чином: евтаназія – це дія або, навпаки, бездіяльність, яка за своєю сутністю та намірами призводить до смерті, маючи за мету позбавлення від болю та страждань [4, с. 230].

Тому можна зробити висновок, що евтаназія – це штучне припинення життя людини, котра страждає невиліковною хворобою, має психічні страждання і бажає настання гідної смерті. Під гідною смертю розуміють право особи самостійно вирішувати, як їй розпоряджатися своїм життям. Тому в цьому контексті евтаназійний / суїцидальний туризм відіграє важливу роль, адже як людині використати своє право на гідну смерть, якщо у країні її проживання право на евтаназію заборонено? Особа за власним бажанням використовує таку теоретичну категорію, як евтаназійний / суїцидальний туризм.

Відповідно до Australian English dictionary евтаназійний / суїцидальний туризм – це туризм у країні, де евтаназія є законною, для здійснення власної смерті або допомоги в евтаназії іншого [5]. Отже, можна констатувати, що евтаназійний / суїцидальний туризм – це туризм, який передбачає

організацію поїздки в ту країну, де дозволена евтаназія. Тобто, якщо громадянин певної держави хоче покінчити життям внаслідок невиліковної хвороби або якщо відчуває нестерпні страждання, він планує поїздки в іншу країну, де евтаназія дозволена.

У науковій літературі зустрічається різноманітна видова класифікація евтаназії. Зокрема, її поділяють на: «добровільну» та «примусову», «активну» та «пасивну», «позитивну» і «негативну» та ін. [4, с. 230].

Наприклад, тлумачення поняття евтаназії у Малій енциклопедії з прав людини реалізується через призму активної та пасивної евтаназії. Активна евтаназія – це виконання певних активних дій, спрямованих насамперед на припинення страждань людини. Пасивна евтаназія – це припинення процедур життєзабезпечення, що призводить до настання природної смерті [4, с. 230].

Активна евтаназія може проявлятися у таких формах: 1) «Вбивство з милосердя». Має місце у тих випадках, коли лікар, бачачи страждання безнадійно хворої особи, не в змозі їх усунути, наприклад, вводить їй надмірну дозу знеболювального препарату, внаслідок чого настає бажана смерть. 2) «Самогубство, асистоване лікарем». Відбувається, коли лікар лише допомагає невиліковно хворій особі припинити життя. 3) «Власне активна евтаназія». Може відбутися і без допомоги лікаря. Пацієнт сам вмикає прилад / або вимикає, який сприяє йому у настанні легкої та безболісної смерті, начебто сам накладає на себе руки [6, с. 252].

Окремо слід звернутися до міжнародно-правового регулювання цього питання. До міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють право на життя й опосередковано підіймають питання про евтаназію, належать: Загальна декларація прав людини від 16 грудня 1948 р. (ст. 3), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 4 листопада 1966 р. (п. 1 ст. 6 ч. III), Венеціанська декларація щодо невиліковних хвороб (жовтень 1983 р.), Декларація про евтаназію (39-та Всесвітня медична асамблея 1987 р.), а також Положення про самогубство з допомогою лікаря (44-та Всесвітня медична асамблея, вересень 1992 р.) та ін., де зазначається, що евтаназія як акт навмисного позбавлення життя пацієнта, навіть на його прохання або на основі звернення з подібним проханням його близьких, є неетичною [7, с. 11].

Попри те, що ЄСПЛ у своїх рішеннях не висловлюється на підтримку евтаназії як правової поведінки, деякі країни її використовують,

зокрема: Бельгія, Франція, Канада, Люксембург, Нідерланди, Швейцарія, деякі штати США (Орегон, Вашингтон, Монтана, Вермонт, Каліфорнія).

Так, вперше евтаназія була легалізована після Другої світової війни, у 1977 р., коли у США (Каліфорнія) було ухвалено перший у світі закон «Про право людини на смерть» («The Right to Die in California»), де дозволяли застосування пасивної евтаназії. На прикладі лікаря Джека Кеворкяна (відомого як «доктор смерть»), котрий був засуджений 6 разів за виконання активної евтаназії до людей (130 осіб) і виправданий стільки ж разів, бачимо, що тоді евтаназія була недостатньо законодавчо врегульована [8, с. 129; 18].

Також, наприклад, в Австралії у 1995 р. був запропонований парламентом закон про евтаназію, відомий як «Біль про права невиліковних хворих» (Pain for the rights of incurable patients). Однак цей закон суперечив позиції Австралійської медичної асоціації, які захищають право на життя кожної особи. Закон про евтаназію був прийнятий 02 липня 1996 р., однак був скасований вже у 1997 р. [9, с. 28].

У 2002 р. в Нідерландах прийнято «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві» (The Law of Deciding Life for Pleasure or Suicide Assistance). Відповідно до цього закону кожен, хто досяг 16 років, має право самостійно визначити порядок і спосіб завершення свого життя [9, с. 28].

Згодом в Іспанії у 2010 р. евтаназія також була легалізована через Закон «Про право людини на гідну смерть» (On the human right to a decent death, 2010). Саме справа Ромона Сампедро Камеана була певним поштовхом до того, щоб цей закон прийняли, і саме за мотивами цієї справи пізніше було знято фільм «Море всередині» (2014) [10, с. 165].

Однак Швейцарія сьогодні є єдиною країною у світі, яка дозволяє евтаназію як громадянам Швейцарії, так і іноземцям. Тому саме на прикладі Швейцарії можна використовувати таке поняття, як евтаназійний / суїцидальний туризм. Що цікаво, відповідно до Кримінального кодексу Швейцарії (Swiss Criminal Code of 21 December 1937, далі – КК Швейцарії) питання евтаназії знаходиться у блоці статей від 111 до 117, які мають спільну назву – «Вбивство» (Homicide). Так, відповідно до ст. 114 КК Швейцарії «Вбивство / Вбивство на прохання жертви. Вбивство на прохання потерпілого» будь-яка особа, котра з поважних мотивів, а особливо через співчуття до потерпілого, спричинить смерть особи за

власним справжнім і наполегливим проханням цієї особи, може підлягати покаранню у виді позбавлення волі не більше трьох років або грошового штрафу. Водночас згідно зі ст. 115 КК Швейцарії «Вбивство / Підбурювання та сприяння самогубству. Підбурювання та сприяння самогубству» – будь-яка людина, що з корисливих мотивів підбурює або допомагає іншому у вчиненні покінути життя самогубством, якщо інша особа після цього вчиняє або намагається покінути життя самогубством, підлягає покаранню тримання під вартою не більше п'яти років або сплачує грошовий штраф [11].

Згідно з рішеннями Національної медичної асоціації та комітету з етики евтаназія у Швейцарії є дозволеною офіційно в медичних умовах. Вона дозволена тільки людям, які усвідомлюють свої дії, можуть керувати ними та впевнено хочуть скористатися евтаназією. Також до Швейцарії приїжджають особи, які є громадянами інших держав, де евтаназія не дозволена, а тому й існує таке поняття, як евтаназійний / суїцидальний туризм, що означає поїздку в ту країну, де законодавчо евтаназія дозволена [12, с. 65].

Допомога у самогубстві у Швейцарії є кримінально караною, якщо злочинець має на меті корисливий мотив щодо смерті потерпілого (відповідно до ст. 115 Кримінального кодексу Швейцарії). У 1998 р. було відкрито клініку «Dignitas», засновану з метою допомоги хворим особам закінчити своє життя безболісно або мінімально болісно та гідно. Саме завдяки демократичним правилам цієї клініки щодо прийому на евтаназію пацієнтам, котрі не мають громадянства Швейцарії, ця країна перетворилася на «Мекку для осіб», які хочуть і можуть закінчити своє життя в гідний спосіб [9, с. 165].

Сьогодні в мережі Інтернет на швейцарських сайтах можна купити «путівку» з метою евтаназії в один кінець. Цією можливістю успішно користуються іноземці, оскільки це, мабуть, єдина країна у світі, де дозволена евтаназія іноземцям і яка має для цього найбільш ліберальні умови [9, с. 30].

Те, що Швейцарія перетворилася на своєрідну «Мекку для іноземців-самогубців», самим громадянам республіки не подобається, адже багато туристів замість того, щоб приймати смертельні ліки в клінічних умовах, обирають для цього спеціально орендовані квартири в Цюриху. Тому швейцарці дедалі частіше говорять про те, що «їм набридло бачити щодня біля своїх будинків і по вулиці катафалки та труни, адже це викликає у них сильний емоційний страх». Внаслідок цього піді-

ймалася хвиля критики у 2011 р., коли в Цюрихському озері знайшли близько 60 контейнерів із порохом ймовірно тих іноземних громадян, котрі виявили бажання скористатися евтаназією. Після цього в Цюриху за ініціативою двох політичних партій – Євангелічної Народної Партії та Федеративного Демократичного Союзу – проводився референдум, де виносилося питання щодо введення тимчасового цензу, відповідно до якого будь-який іноземець, що приїжджає в Цюрих із метою скористатися евтаназією, повинен прожити у Цюриху не менше одного року. Однак більшість жителів кантону, а саме 84,5%, не погодилися із цією пропозицією, підтримавши евтаназію для людей, які є невиліковно хворими [13].

Першим вагомим поштовхом до розвитку евтаназії у практиці ЄСПЛ є рішення від 29 квітня 2002 р. у справі «Pretty v. The United Kingdom». Заявицею була 43-річна жінка, паралізована від шиї до кінцівок, однак її розум і можливість приймати рішення не постраждали. Заявиця хоче позбутися цих страждань і, хоча за законодавством Англії самогубство не є злочином, вона не може вчитися його без сторонньої допомоги у зв'язку із тим, що її тіло паралізоване, як було сказано вище. Однак п. 1 ст. 2 Закону Англії «Про суїцид» передбачає вважати злочином допомогу в суїциді іншій особі. Заявиця хоче отримати допомогу щодо вчинення суїциду від свого чоловіка, однак генеральний прокурор відмовляється задовольнити її прохання і гарантувати звільнення її чоловіка від переслідування у разі, якщо він допоможе своїй дружині вчинити самогубство. Всі оскарження відмови генерального прокурора були безуспішні. ЄСПЛ визнав, що «право на життя», яке гарантується ст. 2 ЄКПЛ, не може тлумачитися як право на смерть за допомогою сторонньої особи [6, с. 254; 14].

Пізніше ЄСПЛ у своїй прецедентній практиці змінив власні погляди та фактично визнав право людини на пасивну евтаназію. Зокрема, як зазначає російський юрист Г.І. Конь, «при активній формі евтаназії дії медичного працівника кваліфікуються «prima facie» як порушення ст. 2 ЄКПЛ, а у разі припинення лікування на прохання пацієнта (пасивна форма евтаназії) ЄСПЛ встановив, що «такі дії ст. 2 ЄКПЛ не заборонені... проте не можна тлумачити ст. 2 ЄКПЛ як таку, що дає людям право на смерть» [15, с. 81].

Уваги заслуговує резонансна справа «Lambert and others v. France» [16] від 5 червня 2015 р., сприйнята ЗМІ як схвалення ЄСПЛ процедури пасивної евтаназії. 38-річний Венсан повністю паралізова-

ний через автомобільну катастрофу. За евтаназію виступила дружина Венсана, однак батьки були проти цього. ЄСПЛ прийняв рішення щодо припинення процедур життєзабезпечення. За це рішення проголосувало 12 суддів за та 5 проти.

Саме в цій справі ЄСПЛ відокремив поняття припинення підтримки життєдіяльності людини, яке призводить до настання природної смерті, та евтаназії. Законодавством Франції є пряма заборона щодо вчинення евтаназії та асистованого суїциду, однак, якщо наявні певні обставини, лікар вправі припинити підтримку життєдіяльності людини, якщо протягом тривалого часу позитивні зрушення у його лікуванні так і не настали. Тому порушення ст. 2 ЄКПЛ (право на життя) у цьому контексті не відбулося [17, с. 255].

Тобто фактично у 2015 р. ЄСПЛ у певному сенсі дозволив застосування пасивної евтаназії через структуру «непорушення ст. 2 ЄКПЛ», яка включає в себе «право на гідну смерть».

Варто зазначити, що у ХХІ ст. ЄКПЛ є гнучкою щодо різних правових питань у сучасному житті. Адже на початку виникнення евтаназії ЄСПЛ не приймав жодного позитивного рішення щодо її застосування, а вже у 2015 р. ми можемо говорити

про позитивне рішення ЄСПЛ щодо пасивної евтаназії, і сьогодні ЄСПЛ вважає, що евтаназія – це один зі складників права на життя.

Висновки. Отже, евтаназія набирає обертів у світі, і сьогодні вже з'явився такий термін, як евтаназійний / суїцидальний туризм, який означає туризм у ту країну, де евтаназія дозволена, зокрема до Швейцарії. Евтаназійний / суїцидальний туризм є доповненням евтаназії та, беззаперечно, з неї витікає.

Зрушенням позиції ЄСПЛ щодо евтаназії стала справа «Lambert and others v. France», у якій ЄСПЛ дав згоду на припинення процедур життєзабезпечення, опосередковано визнавши цей медико-правовий захід.

Сьогодні Швейцарія залишається єдиною країною у світі, де іноземці мають змогу застосувати евтаназію, що й розуміється під евтаназійним / суїцидальним туризмом і є як позитивним, так і негативним моментом щодо внутрішнього бачення кожної країни. Щодо Швейцарії, то це є позитивним моментом, адже вона є державою, котра тим чи іншим способом враховує розвиток поколінь прав людини, наприклад, їхнє право розпоряджатися власним життям.

Список літератури:

1. Іщенко О.М., Мазяр А.К. Евтаназія за кримінальним законодавством України. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1 (45.1). С. 39–41.
2. Голопапа Д.І., Мяловицька Н.А. Евтаназія: право на життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Право*. 2013. 124 с.
3. Старовойтова О.Є. Евтаназия и закон. *Актуальные проблемы правового регулирования медицинской деятельности*. 2002. № 1. С. 149–150.
4. Тітко Е.В. Евтаназія. Мала енциклопедія прав людини / за ред. Ю.Л. Бошицького, О.О. Харчука. Київський університет НАН України. Київ : Талком, 2018. С. 230–233.
5. Australian English dictionary. 2014. URL: http://australian_english.enacademic.com/101793/suicide_tourism.
6. Марисюк К. Правове регулювання дитячої евтаназії за законодавством Бельгії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Видавництво Львівської політехніки. 2017. № 884. С. 250–253.
7. Зиско Ю.О. Право на евтаназію як одне з прав людини нового покоління. *Проблеми захисту прав людини: міжнародно-правові та національні аспекти* : матеріали наукової студентської конференції (Одеса, 10 грудня 2012 р.). Одеса : Фенікс, 2012. 172 с.
8. Гуцал І.Ю. Питання легалізації евтаназії в Україні: іноземний досвід. *Інформація та право*. 2017. С. 128–133.
9. Анкіна Г.В. Перспектива легалізації евтаназії в Україні. *Форум права*. 2009. № 3. С. 25–34.
10. Триньова Я.О. Аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо закінчення життя. *Право. ua*. 2015. № 4. С. 163–168.
11. Swiss Criminal Code of 21 December 1937, SR 311.0. Federal Act (Status as of 1 March 2019). URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/index.html> (дата звернення 25.03.2020).
12. Ольховик І.І. Евтаназія: реалізація права на смерть чи порушення права на життя. *Інтернаука*. 2017. № 16 (38). Т. 2. С. 64–66.
13. Мельникова К. В Цюриху за 4000 євро будь-кого бажаючого відправлять на той світ. 2014. № 36 (1178). URL: https://zib.com.ua/ru/98919-v_cyurihe_za_4000_ubivayut_pacientov.html (дата звернення 24.03.2020).

14. Case of Pretty v. The United Kingdom, Council of Europe: European Court of Human Rights, April 2002. available URL: https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2002_04_41_ENG_815414.pdf (дата звернення 24.03.2020).
15. Конь Г.И. Обеспечение права на жизнь в решениях Межамериканского и Европейского судов по правам человека. *Вестник Московского университета. Серия 11. Право*. 2006. № 6. С. 80–92.
16. Cast of Lambert and others v. France: European Court of Human Rights, 2015. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{"fulltext":\["Lambertandothers France"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\[""\],"itemid":\["001-176130"\]](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{) (дата звернення 01.04.2020).
17. Єднак О.В. Евтаназія та право людини на життя в судовій практиці Європейського суду з прав людини. *Економічний та соціальний розвиток України в XXI ст.: національна візія та виклики глобалізації*: зб. тез доп. XV Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. Тернопіль, 2018. С. 253–255.
18. Titko, E., Dei, M., & Smalii, O., Yuldashev, S. Impact of Palliative Care / Medicine on Realization of “Right to Life” and “Right to Dignity” in The Context of Human Rights Protection. *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. № 9 (1). P. 49–68.

**Titko E.V., Deineko O.V. EUTHANASIA / SUICIDE TOURISM
AS THE HUMAN RIGHTS PROTECTION PHENOMENON IN THE PRESENT TIME**

The article describes the concept of euthanasia / suicide tourism, its connection with euthanasia, origin and their legal nature. Euthanasia / suicide tourism is used only in the context of euthanasia. These two concepts are inextricably linked to each other.

Today, Switzerland has the most liberal euthanasia conditions that attract foreigners to whom it may apply. It is worth noting that in connection with euthanasia / suicide tourism, the question arises that there are two developments. The first way, the country that allows its foreigners to amend the law and not allow the right to euthanize foreigners, then essentially such a category as euthanasia / suicidal tourism will disappear altogether. Alternatively, other countries will begin to legislate for euthanasia, and it will not make sense for people to travel to another country to exercise their right to euthanasia.

The article defines the concept of euthanasia / suicide tourism, which provides for a trip to a country where euthanasia is allowed. The article also explores the issue of euthanasia / suicide tourism in the modern world, along with euthanasia itself.

The scientific article gives the author's definition of the concept of euthanasia / suicide tourism and the general practice of ECHR on the issue of euthanasia is researched. It is found that the ECHR decisions on this issue are characterized by the historical development of the interpretation of the norms because the ECHR position was initially categorical because of a violation of Art. 2 (right to life) of the European Convention on Human Rights. The dynamics of changing such a decision to a positive one, such as passive euthanasia, are analyzed, arguing that the right to die is one of the components of the right to life, which is the right to a decent death. Active action of the ECHR, as a flexible mechanism in the context of the historical development of human rights, has been reaffirmed.

In the modern world, both euthanasia and euthanasia / suicide tourism are gaining ground in medicine because of an increase in diseases that subsequently cause incurable illness in which both patients and their relatives find themselves on the path of despair and fear. That is why euthanasia / suicide tourism needs the right fixing and regulation in the conditions of both the impossibility of euthanasia itself within the country and the impossibility of its realization by a foreigner in the country where it is allowed.

Key words: euthanasia, euthanasia / suicide tourism, right to life, right to death with dignity, Council of Europe law, ECHR.